

Aspecten van de Thematische Filatelie

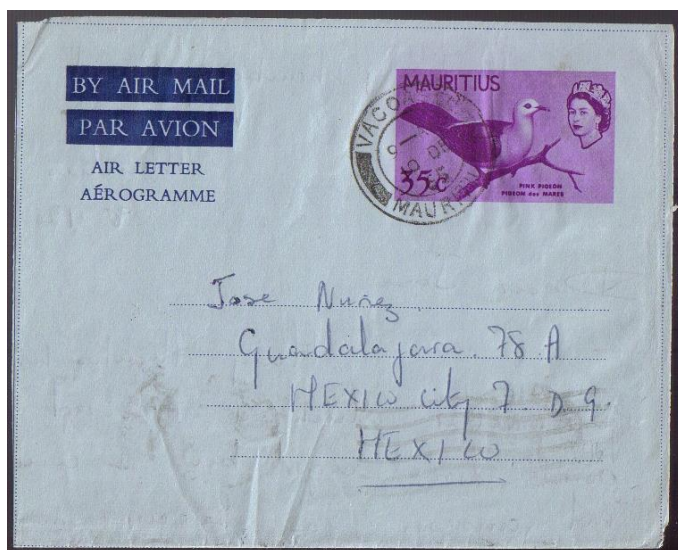
Door Pim van den Bold

Het Plan (9)

Deze keer drie plannen van de heer T. Loorij. Hoewel alle drie plannen een verschillende titel hebben, gaat het duidelijk om dezelfde verzameling. Deze keer neem ik drie plannen, omdat het interessant is om het 2^e plan als een tussenstadium in de bespreking te betrekken.

Het 1^e plan (1986)

Uit dit plan blijkt dat de inzender al behoorlijk over zijn thema heeft nagedacht. Het is voor hem al duidelijk dat er geheel verschillende oorzaken voor de bedreiging van vogels bestaan. Het is echter nog niet gelukt om die gedachten in een behoorlijk gestructureerd plan neer te leggen. Als in het jurygesprek niet behoorlijk wordt toegelicht waarom het aantal punten voor een dergelijk plan niet zo hoog is en niet wordt aangereikt wat de mogelijkheden voor verbetering zijn, gaat zo'n inzender vaak behoorlijk teleurgesteld naar huis. "Ze begrijpen er niets van en ik zou ook niet weten hoe het anders moet".

De Roze Duif van Mauritius is uiterst kwetsbaar, omdat hij maar in een klein stuk bos voorkomt. Plan 2005 H.1.1

Geen inleiding opnemen

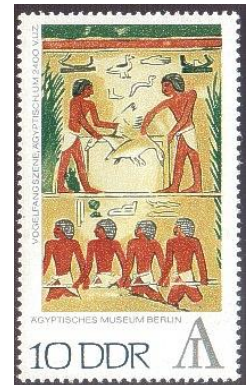
Ook nu nog laten inzenders wel een inleiding aan hun plan vooraf gaan. Dat is niet de bedoeling. De opzet van de verzameling moet uit het plan zelf blijken. Ik ken juryleden die geïrriteerd uitroepen: "Weten ze dat nu nog niet?" En dat is dan direct een vervelend begin. Probeer dat dus te vermijden.

Wel of niet beginnen met 'uitgestorven soorten'?

Vaak wordt tegen een inzender over een dergelijk hoofdstuk gezegd, dat het meer naar achteren moet. Uitsterven is namelijk een gevolg van oorzaken, die je eerst moet behandelen. Oorzaken komen immers voor gevolgen. In zijn algemeenheid is dat zeker zo. Het is echter ook heel goed te verdedigen om aan het begin

van de verzameling de desastreuze toestand

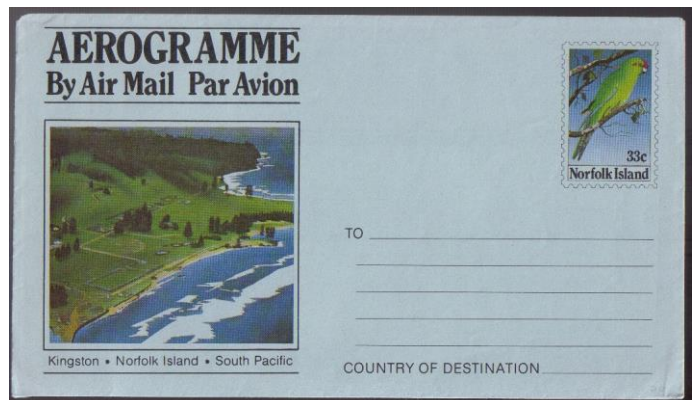
te schetsen die er toe geleid heeft om aandacht aan het probleem te gaan schenken en om er wat aan te gaan doen. Maar die bedoeling moet dan wel direct heel duidelijk worden door de titel van het hoofdstuk. Die kan bijvoorbeeld luiden: 'Reeds te veel soorten zijn uitgestorven, tijd voor actie!'

Reeds 2400 jaar v. Chr. werden in Egypte al vogels gevangen. Plan 2005 H.1.2

Indelingen mogen elkaar niet overlappen

De hoofdstukken 3 en 4 voldoen uitstekend aan deze eis; direct en indirect toedoen zijn goed van elkaar te onderscheiden. Maar de oorzaken die in hoofdstuk 6 worden behandeld, zullen toch ook in belangrijke mate door mensen zijn veroorzaakt. Natuurlijk kun je het verschil maken tussen vroeger en nu. Hoofdstuk 6 gaat dan over tegenwoordig, maar gingen de hoofdstukken 3 en 4 echt alleen over vroeger? Het blijkt in ieder geval niet uit hun benaming. Ook in hoofdstuk 5 komen ongetwijfeld menselijke factoren voor. Maar ook andere, immers er is sprake van een 'complex van meerdere factoren'. Dan is het beter om achtereenvolgens de menselijke factoren, de overige factoren en vervolgens de combinatie van beide te behandelen.

Bedreiging en bedreigde soort samen: Roodkruinparkiet in gevaar door ontbossing. Plan 2005 H.1.3

Geen ongewilde geografische beperkingen

De hoofdstukken 7 en 8 beperken het thema opeens tot Europa. Iedereen kan altijd zijn thema geografisch beperken: De geschiedenis van Nederland, Tropische landbouw, Aantasting van het milieu in het Amazonegebied, Sport in de Verenigde Staten. Voorwaarde is dan wel dat die beperking in de titel tot uitdrukking wordt gebracht. Dat is hier niet het geval. Het is ook helemaal niet de bedoeling van de inzender om dit thema geografisch te beperken, dat blijkt heel duidelijk uit zijn latere plannen. Het is een fout die door veel beginnende verzamelaars wordt gemaakt.

Bekende voorbeelden van thema's waar dit voorkomt, zijn wijnbouw, dieren en kunstvormen. De oorzaak is vaak dat van enkele landen nogal wat filatelistisch materiaal aanwezig is en zo krijgen die landen een eigen plaats in het plan. Doe dat dus niet.

Verwilderde katten zijn een plaag op Ascension. Plan 2005 H.1.4

Het 2^e plan (1987)

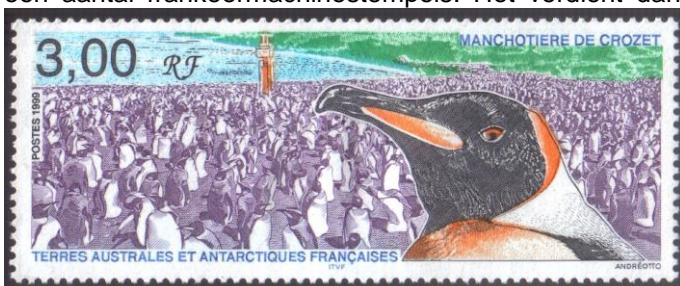
Dit plan heeft al een veel betere structuur. Bovendien zijn de inleiding en de niet gewilde geografische beperking verdwenen. Het grote nadeel van dit 2^e plan is echter dat de

onderverdeling van verscheidene hoofdstukken een pure opsomming is. Optisch wordt dit nadeel nog aanzienlijk versterkt door elk van de paragrafen van de hoofdstukken 3 t/m 5 steeds met hetzelfde woord te laten beginnen, resp: 'soorten', 'door' en 'slachtoffers'.

De volgorde van de paragrafen van hoofdstuk 6 komt nogal willekeurig over. Bovendien is het altijd goed om zich – bij het laatste hoofdstuk aangekomen – de vraag te stellen "Ben ik nu bezig om het overgebleven filatelistische materiaal een beetje kunstmatig in mijn verzameling te praten, of hoort dat, wat ik nog toe wil voegen, er thematisch nog wezenlijk bij?". In dat laatste geval hoeft dat nog niet in te houden dat er aparte paragrafen voor worden gemaakt. Vaak is het beter om dat materiaal elders in te werken. Als toch organisaties in het slothoofdstuk worden genoemd, dan is het vaak beter om dat in ieder geval niet aan het begin te doen, maar aan het eind. Vaak zien we echter dat de betreffende bladen nauwelijks een diepere thematische uitwerking hebben, maar slechts dienen als berghok voor een aantal frankeermachinstempels. Het verdient dan

Slachtoffer van olieverontreiniging. Plan 2005 H.1.5

In een kolonie ben je sterk voor gevaren van buiten. Plan 2005 H.2.1

de voorkeur om op een andere plaats, in dit geval bijvoorbeeld bij 6f of 6g, concreet in te gaan op bepaalde activiteiten die de organisatie in dit verband verricht en daar het frankeermachinstempel bij te plaatsen.

Iets dergelijks geldt voor 'Vogelstudie'. In veel plannen zien we in het laatste hoofdstuk een paragraaf met de naam Studie of Onderzoek. Zo'n onderdeel is prima, als uit de ontwikkeling op deze bladen blijkt welke belangrijke rol wetenschappelijk onderzoek voor dit thema heeft gehad. Als de ontwikkeling echter beperkt

Postale aandacht voor de Grauwe Klauwier: "Vogel van het Jaar". Plan 2005 H.2.2

blijft tot het opnemen van wat frankeermachinstempels van researchcentra en postzegels van enkele geleerden met fragmentarische onderschriften als "professor Huppelepup deed veel onderzoek naar de aantasting van het leefgebied", dan kan dit materiaal beter worden overgebracht naar andere hoofdstukken, met onderschriften die goed aansluiten bij wat op dat blad behandeld wordt.

Het 3^e plan (2005)

Een mooi voorbeeld hoe een plan in een lange reeks van jaren kan rijpen. Een kleine twintig jaar geleden had deze verzamelaar er vast nog geen idee van dat dit plan voor zijn thema mogelijk zou zijn.

Indeling in twee delen

Een indeling in twee delen komt niet zo vaak voor. Veel thema's lenen zich daar ook niet voor. Dit thema wel, het gaat immers om twee hoofdbestanddelen: bedreiging en bescherming. Je ziet nu ook veel meer evenwicht tussen die twee onderdelen. In het eerste plan maakte de bescherming nog maar 1/5 deel van het aantal bladen uit, in het laatste plan gaat het in de richting van de helft. Een nadeel dat bij een plan in twee delen *kan* optreden, is dat je voor de onderverdeling een niveau voor verdere onderverdeling 'verliest'. In een 'normaal' plan zou de indeling zijn:

1 Van nature bedreigd

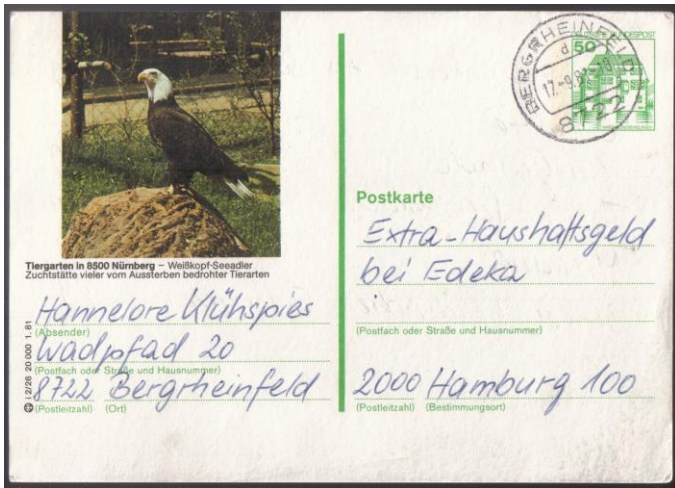
1.1 Slachtoffers van klimaat en weer

Je hebt in zo'n geval nog het niveau 1.1.1 over voor een verdere onderverdeling. Een nóg verdergaande onderverdeling (1.1.1.1) wordt volgens de officiële regels voor het plan sterk afgeraden. In dit plan is echter geen enkele behoefte meer aan een verdere onderverdeling, die waarschijnlijk alleen maar tot opsommingeffecten zou leiden. Bovendien wordt steeds meer een tendens zichtbaar om in het plan niet verder te gaan dan een tweedeling en een eventuele verdere indeling op de bladen zichtbaar te maken.

Waarschuwing tegen de gevolgen van de massale vogelvangst. Plan 2005 H.2.3

Dierentuinen vormen een netwerk om bedreigde soorten te kweken.
Plan 2005 H.2.4

Volgorde

De omschrijvingen zijn boeiend, zonder dat dit ten koste van de duidelijkheid is gegaan. Wel zou ik in het plan termen als 'uitgehorst' (1.2.4) liever vermijden. Ik neem aan dat iedere vogelliefhebber het begrip kent, maar het publiek loopt niet met een woordenboek langs de kaders. Natuurlijk zal het begrip op de bladen worden uitgelegd, maar het plan moet op zich zelf ook al duidelijk zijn.

Ik zou liever de onderdelen 1.4 en 1.5 verwisselen. Je krijgt dan als volgorde: Vernietiging van het milieu, Verontreiniging van het milieu en Storingen van de leefomgeving. Je houdt op die manier het milieu bij elkaar.

Oproep tot herbebossing. Plan 2005 H.2.5

De inzender heeft er waarschijnlijk heel bewust voor gekozen om in alle tien onderdelen, de begrippen bedreigd of beschermd te laten terugkeren. Dat schept inderdaad grote duidelijkheid. De keerzijde van die medaille is, dat het geheel juist daardoor iets opsommerigs krijgt. Je zou kunnen overwegen om het net iets anders te formuleren. Bijvoorbeeld iets in de geest van:

- 1.3 Vernietiging van het leefmilieu is fataal
- 1.4 Ook verontreiniging van het milieu eist zijn tol
- 1.5 Verstoring van de leefomgeving maakt veel slachtoffers.

Een plan is nooit klaar

In het voorlaatste plan voor deze verzameling (dat hier niet getoond is) kwam nog voor:

- 1.4.2 Ten prooi aan het wegverkeer
- 1.4.3 Gehinderd door hoogspanningsleidingen.

Zoals u ziet, is dat in het laatste plan gewijzigd in:

- 1.4.2 Ten prooi aan de moderne infrastructuur
- 1.4.3 Gehinderd door vogelminnaars zelf

Dit zijn duidelijk twee verbeteringen in één klap. In de eerste plaats is het samenvoegen van het wegverkeer en de hoogspanningsleidingen tot 'moderne infrastructuur' een goede zaak. Er is net iets minder opsomming in het plan en op de bladen kan dit begrip wel weer gesplitst worden. Het te pletter vliegen tegen de grote ramen in hoge gebouwen en tegen windmolens kan daar nu ook ter sprake komen, terwijl die onderwerpen net iets te klein zijn om in het plan een eigen plaats te krijgen. In de tweede plaats werd door de vogelliefhebber als verstoorder op te voeren, een vrij wezenlijk element dat tot dan ontbrak, ingebracht in het plan. Zo zie je maar weer, dat er altijd nog weer mogelijkheden voor verbetering zijn.

Mijn hartelijke dank aan de heer Loorij voor zijn medewerking.

OUD PLAN 1986 ZELDZAME EN BEDREIGDE VOGELS

Met name door de invloed van de mens zijn de laatste tijd veel vogelsoorten sterk in aantal achteruit gegaan. Enkele soorten zijn in historische tijden zelfs geheel uitgeroeid. Soms is directe vervolging in de vorm van jacht, vangst en eierenroof hiervan de schuld. Ook indirecte factoren als biotoopvernietiging, faunavervalsing en milieuverontreiniging spelen echter een belangrijke rol. Daarnaast is de populatie van een aantal soorten niet onmiddellijk in gevaar, maar wel kwetsbaar door hun bijzondere biotoopvoorkeuren of broedgewoonten.

Deze verzameling geeft een overzicht van deze soorten, waarbij de vogels gegroepeerd zijn naar aard van de bedreiging of reden van kwetsbaarheid.

De verzameling is hiertoe als volgt opgebouwd:

	<i>aantal bladen</i>
1. Uitgestorven soorten.	6
2. Eilandpopulaties.	9
3. Door direct toedoen van de mens bedreigde soorten.	7
4. Door indirect toedoen van de mens sterk bedreigde soorten.	6
5. Soorten die door een complex van meerdere factoren zeldzaam zijn geworden.	4
6. Soorten die het slachtoffer worden van onze moderne maatschappij.	5
7. In Europa zeldzame, kwetsbare en bedreigde soorten.	8
8. In Nederland bedreigde, zeldzame en kwetsbare soorten.	7
9. Beschermende maatregelen	12

	Totaal 59

Tussenplan 1987

BEDREIGDE VOGELS EN HUN BESCHERMING

Aantal bladen

1. Door de mens uitgeroeide soorten	5
1a. Uitgestorven door de jacht van de mensen	
1b. Indirect ten grond gegaan door menselijke activiteiten	
2. Kwetsbare en bedreigde eilandpopulaties	9
2a. Van oudsher kleine en kwetsbare populaties	
2b. Door jacht bedreigde relict-populaties	
2c. Door faunavervalting bedreigde relict-populaties	
2d. Door biotoopvernietiging bedreigde relict-populaties	
3. Direct door menselijke activiteiten bedreigde soorten	14
3a. Soorten bedreigd door jacht om vlees of voor het plezier	
3b. Soorten, bedreigd door valkenjacht	
3c. Soorten, bedreigd door vangst voor de vogelhandel	
3d. Soorten, bedreigd door vangst vanwege hun mooie veren	
3e. Soorten, bedreigd door verzameling van hun eieren	
4. Indirect door menselijke activiteiten bedreigde soorten	17
4a. Door ontbossing en bosbranden bedreigde soorten	
4b. Door drooglegging van moerassen bedreigde soorten	
4c. Door intensivering van de landbouw bedreigde soorten	
4d. Door faunavervalting bedreigde soorten	
5. Slachtoffers van de moderne maatschappij	15
5a. Slachtoffers van hoogspanningsleidingen	
5b. Slachtoffers van olieverontreiniging	
5c. Slachtoffers van bestrijdingsmiddelen	
5d. Slachtoffers van het moderne wegverkeer	
5e. Slachtoffers van de milieuverontreiniging	
5f. Slachtoffers van verstoring door menselijke aanwezigheid	
6. Beschermingsmaatregelen	14
6a. Vogel- en natuurbeschermingsorganisaties	
6b. Vogelstudie	
6c. Bescherming tegen jacht en vogelvangst	
6d. Soortbescherming	
6e. Bestrijding van de milieuverontreiniging	
6f. Bescherming van het leefgebied	
6g. Vogelreservaten	
Totaal	74

Nieuwste plan 2005
VOGELS IN DE NATUUR, BEDREIGD EN BESCHERMD

	<i>Aantal bladen</i>
1. BEDREIGD, WAARDOOR EIGENLIJK?	47
1.1 Van nature bedreigd	8
1.1.1 Slachtoffers van klimaat en weer	
1.1.2 Kwetsbaar door beperkte verspreiding	
1.1.3 Gebruikt als maaltijd van predatoren	
1.2 Direct bedreigd door de mens	13
1.2.1 Geliefd om vlees, vet of eieren	
1.2.2 Gehaat wegens vermeende schade	
1.2.3 Bejaagd uit pure schietlust	
1.2.4 Uitgehorst ten behoeve van de valkenjacht	
1.2.5 Bemind door de dierenhandel	
1.2.6 Bemachtigd om hun mooie veren	
1.3 Bedreigd door vernietiging van het leefmilieu	9
1.3.1 In het nauw gebracht door ontbossing	
1.3.2 In gevaar door ingrepen in de waterhuishouding	
1.3.3 Nadelig beïnvloed door grootschalige landbouw	
1.4 Bedreigd door storingen in hun leefomgeving	10
1.4.1 Belaagd door faunavervalsing	
1.4.2 Ten prooi aan de moderne infrastructuur	
1.4.3 Verstoord door vogelminnaars zelf	
1.4.4 Ontregeld door meststoffenwinning	
1.4.5 Verstoken van hun voedsel	
1.5 Bedreigd door verontreiniging van het milieu	7
1.5.1 Slachtoffers van olieverontreiniging	
1.5.2 Vergiftigd door bestrijdingsmiddelen	
1.5.3 Bedreigd door de zure regen	
1.5.4 Omgekomen door loodvergiftiging	
2. BESCHERMD, HOE GAAT DAT EIGENLIJK?	36
2.1 De vogels beschermen zichzelf	7
2.1.1 Samen sterker dan alleen	
2.1.2 Een tactische terugtocht	
2.1.3 Aanpassing aan veranderde omstandigheden	
2.2 Gevoel voor bescherming kweken	7
2.2.1 Bijbrengen van dierenliefde	
2.2.2 Benadrukken van het eigen belang	
2.2.3 Aandacht vragen voor bescherming	
2.3 De bescherming wordt voorbereid	7
2.3.1 Oprichten van natuurbeschermingsorganisaties	
2.3.2 Initiëren van onderzoek en overleg	
2.3.3 Oproep tot actie	
2.4 Beschermd door soortgerichte maatregelen	8
2.4.1 Opstellen van soortbeschermingsplannen	
2.4.2 Creëren van kunstmatige nestgelegenheid	
2.4.3 Kweken in gevangenschap	
2.5 Beschermd door veiligstelling van leefgebieden	7
2.5.1 Herstel en behoud van biotopen	
2.5.2 Bestrijding van de milieuverontreiniging	
2.5.3 Instelling van vogelreservaten	
Totaal	83 +